

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

206. Quando facienda sunt extractiones frumentorum à Dominis
Proregibus in hoc Regno Siciliae? Et notatur non incurrere
excommunicationem Bulla Cœnæ Proreges, & Ministros prohibentes
extractionem ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

ad confirmationem supradictorum non desinam hic ap-
ponere verba Fagundez in *Præcepta Decalogi*, tom. 1. l. 4.
c. 11. n. 5. ubi sic ait. Cum magna supervenerint neces-
sitate totius Regni, ut propter defensionem totius Reg-
ni, aut Conservationem dominiorum statuum, que illius,
necessum sit nova aliqua tributa imponere, prius quam
imponantur, debent Reges ostendere & explicare popu-
lis, præsentem v. gentem que Regni necessitatem, & ma-
nifestare in super omnia in quibus Regalia iura, redditus
& tributa sunt exhausta, & se non habere bona in qui-
bus præsentibus necessitatibus succurre possint, aut
vendere ad eam necessitatem subleuandam. Et tunc qui-
dem debent auferre bona Regia: coronæ à donatoriis,
quibus illa donantur, quia huiusmodi bona tanquam
res, que à populis donata, & assignata fuerunt ad Regni
defensionem regalemque sustentationem, censentur
à Rege ea tacita conditione fuisse donata, ut in magnis
regni & Republicæ necessitatibus iterum auferri pos-
sint, erant enim illi veluti hypothecata, & addita. Et
his factis, hoc est manifestata in populis in Comitibus
publica necessitate, & ostenso huiusmodi reddituum rega-
lium qui vendi possint, & de raptis atque ademptis à
donatoriis bonis Regia: coronæ, tunc concedit, ius, li-
centiam ac potestatem, Regibus & Principibus ad im-
ponenda populis tributa in ordine ad bonum publicum
totius Regni. Huiusque Fagundez Societatis Lesy in-
signis Theologus, qui quidem mirifice confirmant id
quod superius dixi de concessione Tractarum. Re-
cense etiam post hæc scripta vitium, eruditum Ama-
jin Cod. lib. 1. o. tit. 16. n. 36. ubi omnia supradicta con-
firmat.

5. Quoad alteram vero partem dubij: nempe an
Proteges ex concessione dictarum Tractarum, possint
pecuniam accipere: Respondeo, quod hæc quaestio-
nem fusc tractant Pater Hernandus Mendoga in peculiari
tractatu de hac materia ad Comitum de Lemos tunc
Protegem Neapolitanum; & negatiuam sententiam
docet, & idem inter alia in dub. 1. sic asserit. De las Tra-
tas que tienen ya señalado su tributo parece que pue-
den haver mayor dificultad y que no corren las razo-
nes dichas, porque haziendole pagar à S. Magestad su
tributo, parece que se podría aprouchar el Virrey de lo
demas sin hazer perjuizio a nadie. Pongamos vn exem-
plo. Quiere el Virrey vender para si vna trata de mil
votas de vino, y sacados los mil ducados que tocan al
Rey, le dá por ella otros tres mil, parece cosa clara que
estos tres millos puede tomar pues a nadie perjudicia,
no al Rey, pues presuponemos que le paga los mil duc-
cados que le tocan de tributo, no a la Republica pues
tambien se presupone, que ay arto vino, no al particular
que las compra, porque tambien se presupone, que no la
compra forçado, ni engañado sino que libremente se
concierta, y que compra justamente segun el tiempo
que corre. Pero con todo esto digo que tan poco destas
tratas se puede aprouchar con buena conciencia, aun-
que concurren todas las cosas susodichas, y que si se to-
mare para si el dinero dellas pecata mortalmente, y
esta obligado a restituirlas, porque vende lo que no es
suyo contra la voluntad de su Rey que es el verdadero
Señor dellas, y el que da la autoridad al Virrey para que
las pueda conceder, y no para que las pueda vender, co-
mo tampoco quiere que se vendan las demas acciones, y
exercicios, y como si dixesemos vsos del gouerno, y si
vna vez se da licencia para que se venda el gouerno y
administracion de las Tratas de la Republica, tambien
se puede dar para que se vendan todos los demas actos
gubernatiuos que nacen de la autoridad por su Mage-
stad concedida a los Virreyes. lo qual seria cosa tan fea,
como dezir que el cargo de Virreyes es Oficio mercan-
til inventado para hazer dinero, y para contractar con
los subditos, como si les vendiera el pan, o el vino, de
que se sustentan. Allende desto en otros tratado dixi à

V.E. que el Virrey presupuesto que era criado, y no Se-
ñor del Reyno estava obligado à contentarse con el sa-
lario, y con los licitos emolumentos que su Magestad
le concede, y que no puede inuentar para si nueuos tri-
butos ni gabelas ni otro genero ninguno de contribu-
ciones sin expressa licencia de su Rey, y en que razon
cabe, que señalando su Magestad para si en lugar de tri-
buto vn ducado poco mas o menos por cada vota de
vino, que se saca del Reyno, quiera que su Virrey se to-
me para si dos y tres ducados por cada vna. Huiusque
Pater Mendoga. Qui respondet postea ad argumenta
contraria, & vt visum est, docet Regem præbere Prore-
gibus auctoritatem concedendi Tractas, non autem
ipsas vendendi: unde si hoc ipsi faciunt vendunt rem
alienam inuito domino. Si aliquis vero dicat Regem
hoc scire & tolerare, ergo tacite consentite, & licen-
tiam præbere Proregibus dictas Tractas vendendi:
Respondet ipse Regem hoc non scire, vel si scit & ta-
cet. [O por ignorancia, ait Mendoga, o por esperar me-
jor tiempo para remediarlo, o por que desespera del re-
medio o por ser floxo, y descuidado en gouernar su
Reyno. En tales casos no basta el Rey calla, porque esta
manera de callar no es suficiente para excusar de pe-
cado mortal y de restituirlas, sino que es menester que sa-
biendo lo, y pudiendolo, y esperando de remediarlo cal-
ley consenta.] Vide supra in aliis resolutionibus, ubi sa-
tis responsum est ad dictam consuetudinem. Et hæc est
sententia Patris Hernandi de Mendoga circa præsens
dubium; quid ego sentiam ex dignis rationibus pro-
ferre nolo.

RESOL. CCVI.

Quando faciende sunt exactiones frumentorum à Do-
minis Proregibus in hoc Regno Sicilia?
Et notatur non incurvere in excommunicatione Bulla Cæ-
na Proteges, & Ministros prohibentes exactionem
frumenti, & aliorum victualium ad Romanam Curiam,
si in Regno deficit necessaria prouiso: & in § ultimo
huius resolutionis alium pulchrum casum circa hoc de-
cisum inuenies. Ex p. 3. tit. 6 & Misc. 2. Ref. 32.

§. 1. POnam hic pulcherrima verba eloquentissimi
Ioannis Cassiodori lib. 1. var. ep. 74. ubi sic ait:
Copia frumentorum Prouinciæ, debet primum profel-
se, cui nascitur, quia iustus est, vt in collis propria fecun-
ditas seruiat, quam peregrinis commerciis studiosæ cu-
piditatis exhauriat. Alienis siquidem partibus debet
impendi, quod superest, & tunc de exteris cogitandum,
cum se ratio propriae necessitatis expleverit. Atque idem
Illustris Magnificencia tua, per loca singula, eos qui cu-
ram videntur habere licitorum, factat commoueri, vt nõ
antea quispiam peregrinas naues frumenti oneret ad
aliena littora transiuras, quam expensæ publicæ ad op-
tatam possint copiam peruenire. Hæc Cassiodorus ele-
ganter, vt semper solet. Sed audiamus in hac re celeberrimum
Iuriconsultum nostrum D. Ioan. Franciscum
Aponte de potest. Protegis. tit. 1. de tractis, n. 5 sic loquen-
te. Per Proteges conceduntur sæpe tractas, seu exactiones
frumentorum, vinorum, & similibus; quæ concessio-
nes intrinsecam, & iustam habent naturam, & condi-
tionem, quod eas liceat extrahere, quatenus Regnum
remanet munitum; & his opus non habet, alias Prote-
ges male facerent; ex quo multa mala successerunt, pe-
nuria, ruina, & conturbationes totius Regni, in quo
prudentes ministri summopere aduertere debent, & in-
uigilare. Ita Aponte. Videant ergo Proteges ne propter
amicitiam, vel sanguinis coniunctionem concedat per-
sonis particularibus, tractas à Rege illis datas, cum pe-
riculo damni, & penuriæ Regni; nam in omnibus con-
cessionibus tractarum à Serenissimo Rege quibuscun-
que personis largitis, semper intelligitur ista conditio, si
Regnum

Sup. in dua-
bus præce-
dentib. Ref.

Hanc Ref.
Auctor citat,
in §. & hæc.
Ref. præteri-
ta. Sec lege-
cam à prius-
cipio.

Alibi
que hæc
quæc.

Sup. in
tom. 7.
Ref. 32.
Ref. 32.
Ref. 32.

sup. hoc in
t. m. s. r. 11.
Ref. 42.

Regnum in illis rebus non opus habeat.
2. Notandum est hic obiter, quod Aponte *vbi supra*, n. 8. docet cum illis Doctoribus, non incurtere in excommunicationem Bullae Cœnæ, Proreges, & Ministros prohibentes exactionem frumenti, & aliorum victualium ad Romanam Curiam, idque quando Regnum deficit necessaria pronisio, quia prima charitas incipit à seipso. Et ita hanc sententiam tenet nouissimè Doctus Soula in *explicita Bull. Cœn. cap. 9. disp. 5. concl. 1. num. 3.* Verùm hanc opinionem moderant esse putat Genaensis in *pract. Eccles. r. c. n. 21. §. 618. num. 2.* idèd asserit non procedere quando Summus Pontifex caput Reipublice Christiane post Christum, & eius Ministri indigerent. At hic casus metaphisicus est, & in praxi moraliter nunquam accidit, quia Summus Pontifex, & Domini Cardinales etiã tempore extremæ penuriae, semper pro eorum victu necessaria habebunt. Vide etiam Megalam in *3. part. lib. 3. c. 7. n. 4. & 5.* vbi probat, quòd hanc excommunicationem non incurrit, qui ob periculũ saltè probabile, vel dubium caritatis annexa, prohibet extractionem, in seruitiũ Romanæ Curiae.
3. Non reticendam tamen hic apponere pulchrum casum, & qui in praxi sæpè potest accidere. Fingamus quòd in Sicilia adesset maxima frumenti penuria, & ex vi ventorum nauis frumentis onusta Romam petens huc accederet: an tunc ministri, & Proreges illam retinendo, & dictum frumentum accipiendi incurterent in excommunicationem Bullae Cœnæ, quæ, vt dictum est, excommunicat omnes impedièntes eos, qui victualia, seu alia ad vsum Romanæ Curiae necessaria adducunt? Negatiuam sententiam docet Vgolinus, quem citat, & sequitur P. Duardus in *Bull. Cœn. lib. 2. can. 8. §. 4. n. 2.* & adducunt textum in *1. Profes. C. de seruit. & aqua. c. discipulos. dist. 5.* Et ratio est, quia aliena subtrahens, famis necessitate compellus à culpa excusatur, ergo qui ex supradicta causa, deferentes victualia ad Romanam Curiam impediunt, excommunicationis vinculo non alligantur, quia, vt habetur in *can. nullus 11. §. 3.* vbi lethalis culpa non contrahitur, ibi excommunicatio locum non vendicat. Verùm Soula in *Bull. Cœn. vbi supra. c. 9. disp. 5. concl. 1. n. 3.* hanc opinionem admittit in casu, quo in curia Romana non esset illarum rerum quæ exportari impediuntur indigentia, quia tunc videretur habere locum Epiiscopice, aliter impedièntem à censura non excusat; cum ad impediendam delationem mercium, quæ aliunde asportantur, ius non habeat. Sed circa hoc, si casus occurreret cogitarem, nam, vt ait glossa in *c. discipulos. dist. 5.* in necessitate omnia sunt communia; per text. in *c. sicut. dist. 47.* & maximè cibaria, ex *l. 2. §. cum in eadem nauis. in fine. ff. ad leg. Rhodiam. de i. et. f.* Vide Duardum *vbi supra.*

R E S O L. CCVII.

An filij succedentes Patribus per intermediam personam, hereditantes tantum Maioratum, vel bona vinculata, teneantur soluere debita Parentum, post eorum obitum?
Et quid de vxore, mortuo viro, etiam si vestes, aut alimentata, que maritus emit ex pecunia mutuo accepta etiam actu exrent, apud vxorem, an, hoc non obstante, non sit obnoxia restitutioni?
Et quid est dicendum, si debita contracta sint ab illo, qui Maioratum instituit, & etiam ante restitutionem Maioratus? Ex p. 6. t. 7. & Misc. 2. Ref. 20.

§. 1. CASUS est practicabilis & quotidianus, & affirmatiuam sententiam docet cum multis nouissimè Fagüdez in *Decalogo. to. 1. lib. 4. c. 2. n. 36. & c. 9. n. 10.* vbi tenet filios, qui nihil aliud bonorum præter maioratum à maioribus institutum à patre acceperunt, teneri soluere debita patris contracta ad familiam alendam,

soluendam famulorum mercedem, locationem domus & ad vestes & cibaria familiae. Et idem est dicendum de maioratu, quem patres instituerunt siue post, siue ante debita contracta. Fundamenta huius opinionis validissima sunt. Primò, quia ea debita parentum conuersa fuerunt in vtilitate filiorum primogenitorum, ad quos bona vinculata, & maioratus spectant: vbi autem res aliena in vtilitatem alicuius conuersa est, quamuis ille eam non acceperit, tenetur tamen in defectum accipiens, qui non est soluendo, eam soluere. Patet ex *l. & qui 7. §. alioquin C. cum eo, & ex l. his solis ff. de condi. indebit.* vbi decernitur ius repetendi pecuniam competere solum contra recipientem: quòd intelligendum est, quando recipiens est soluendo: nam si non sit soluendo, competit etiam iuxta glossam *ibi, verb. proficit.* contra eos, quibus proficit, modò illi res illam habeant ex causa lucratua: secus si ex onerosa; sed quando parentes pecunias mutuas acceperunt, mutuum illud seu pecunia illæ conuersa fuerunt in vtilitatem & commodum filiorum, habentque illas ex causa lucratua; lucrati enim sunt eam vtilitatem, & illud commodum non ex causa onerosa, ergo patre imponente ad soluendum tenentur filij natu maiores ea debita persoluere. Deinde, quando pater est pauper, & filij iungit diuites, tenentur filij patres alere cum tota familia, ergo filij maiores natu, cum sint diuites tenentur soluere debita facta à Patre ad ipsos, & eorum familiam sustentandam. Deinde qui alienum prorsus à ratione est, vt creditores amittant pecuniam suam, quam nobilibus gratis accommodarunt, de qua constat fuisse totam conuersam in commodum & vtilitatem filiorum primogenitorum, maiorumque natu; alioquin enim liceret filiis maioribus natu habentibus bona vinculata furari, saluis bonis vinculatis ad alendos parentes, & familiam illorum, cum id perinde nisi enim creditores illam pecuniam illis accomodarent, bona maioratus minuerentur magis ac magis, ac oppignerarentur; cur ergo non tenebuntur postea ipsi filij ad huius debita? Et ita hanc sententiam in foro conscientie Salonijs tenendam esse existimat *1. in 2. 2. §. de dominio art. 5. post. vlt. concl.*
2. Verùm his non obstantibus negatiuè sententia adhæret Sanchez de *matrim. l. 9. disp. 4. n. 28. & 29.* & eam tenet Aleciatus *l. si eum seruum 27. ff. si cert. petat. Decius ibi nu. 1.* Additionator ad Decium litera A. loquentes de filiis expressè, loquens verò de vxore & filiis simul idem Sanchez allegatus: loquens autem de vxore tantum Molina Theologus *10. 2. de inst. disp. 425. §. reuertum est sol. mibi 2195.* vbi expressè asserit debita Mariti non teneri soluere vxorem ex dote propria, etiam si facta sint ad ipsam familiam communem sustentandam, modò lucris renunciet; & pro hac parte ita sæpè fuisse circa vxorem iudicatum in Senatu Lusitano, testatur ipse Molina allegatus, & Gama in *decis. 366.*
3. Dicendum est igitur filios, aut vxorem non teneri ad debita mariti ex sua dote, & capitali, etiam si debita contracta sint ad vxorem & familiam alendam. Ratio est, tum quia vxor, aut filij nihil egerunt cum creditoribus mariti, aut patris: nam ipsi non acceperunt pecuniam, nec alius ipsorum nomine accepit à creditoribus patris, seu mariti: tum quia actio ob mutuum est personalis, & competit creditoribus solum aduersus eum, cui data est mutuo pecunia: non verò aduersus eos, quibus mutuatarios pecunia mutuo acceptam tradidit *l. eum cui 13. C. de action. & oblig.* vbi sic habetur. Eum cui mutuum dediti pecuniam, ad solutionem virgere competenti debes actionem: nam aduersus negotiatores, quos ex mercibus pecunias abstulisse tuo debitori proponis, nullam habes actionem: ergo creditores nullam habent actionem contra vxorem aut filios: ergo vxor, aut filij non tenentur creditoribus mariti, aut patris pro pecunia ad alendam vxorem vel filios à patre mutuo accepta: tum quia vxor soluto matrimonio potest